

De bijenkoningin

Colofon

ISBN: 978 94 6365 828 7

1e druk 2025

© 2025, Martin Jagt

Uitgeverij Elikser

Ossekop 4

8911 LE Leeuwarden

www.elikser.nl

Drukwerk: CSL digitaal B.V.

Vormgeving binnenwerk en omslag: Evelien Veenstra

Eerder verschenen in deze serie:

De Marionettenspeler

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

De bijenkoningin

Een Traube-mysterie

Martin Jagt

1

Zaterdag 13 augustus 1955

‘Pap, kom eens!’ Gerard gooide het onkruid, dat hij in zijn handen hield, in de kruiwagen en keek zijn elfjarige zoon aan die vanuit de fietsenkelder naar buiten liep. Gerard bevond zich op de parkeerplaats waar hij bezig was met het onkruidvrij maken van een border. Samen met zijn jongste zoon waren ze betrokken bij het onderhoud van de tuin van de kerk waartoe zij behoorden. Vader en zoon Druppelsteen waren lid van de gereformeerde gemeente en Gerard was er trots op dat hij verantwoordelijk was voor de tuin die bij de kerk hoorde die vorig jaar in gebruik was genomen. Hij gaf leiding aan een groep van zeven man die elke zaterdagmorgen hun vrije ochtend besteedden aan het onderhouden van de vele perken en het onkruid- en rommelvrij houden van de bestrating die voor de kerk was aangelegd. In verband met ziekte en vakantie van de andere leden van de tuingroep stonden vader en zoon er deze zaterdagmorgen met hun tweetjes voor. Maar dat deed hem niet. Ook al was het bewolkt, het was droog en het zou vandaag tweeëntwintig graden worden. Zijn vrouw was aan het werk, zij had weekenddienst, en Gerard genoot van de momenten met zijn zoon. Hij legde het gereedschap in de kruiwagen en trok zijn handschoenen uit die hij over de handgreep legde.

‘Wat is er, Pim?’

‘Ik heb iets ontdekt!’

‘En wat mag dat zijn?’

‘Dat weet ik niet. Kom kijken dan!’ Pim gebaarde enthousiast dat zijn vader meteen moest meekomen. Enigszins nieuwsgierig naar wat Pim zou kunnen hebben ontdekt, liep Gerard achter zijn zoon aan de fietsenkelder in. Ze moesten middels een steile helling, die voorzien was van een stroeve rubberen mat, naar beneden. Voor de ingang naar een halletje waaraan bijzalen waren

gesitueerd, trok Gerard zijn laarzen uit en volgde zijn zoon op sokken de trap op naar boven waar ze in de centrale hal uitkwamen waar de garderobe was gevestigd en ook enkele bijzalen. Pim ging zijn vader voor naar de achterste ruimte waar de allerkleinsten op zondagmorgen werden beziggehouden tijdens de eredienst. Het rook er, zoals altijd, muf alsof de geur van poepluiers in combinatie met geparfumeerde schoonmaakdoekjes niet meer uit de ruimte was weg te krijgen. Midden in de speelzaal stonden een tafel en een paar stoelen. Langs de muur, die vol hing met slingers van gekleurd papier en knutselwerkjes, stonden een oude radio en een platenspeler met daaronder een stapel elpees met sprookjes- en kindermuziek voor de allerkleinsten. Gerard hield de klink van de deur nog vast en bekeek de ruimte voor hem. Hij haalde zijn schouders op.

‘Wat moet ik zien?’

‘Hier pap.’ Pim opende een deur die toegang gaf tot een kast die van onderen tot boven vol stond met speelgoed. Van een hobbelpaard tot grote knuffels en dozen vol spelletjes.

‘Wat een bende,’ zuchtte Gerard. Pim wees naar de vloer.

‘Moet je zien!’

‘Al die troep?’

‘Nee, op de vloer!’ Toen pas zag Gerard wat Pim bedoelde. In de vloer was een naad te zien die verried dat er zich een ruimte onder de berg speelgoed bevond.

‘Dat lijkt een luik.’

‘Dat is een luik, pap. Help mee.’

‘Waarmee?’

‘Het luik vrijmaken natuurlijk.’

‘Hoezo? Je gaat niet onder de grond, Pim. Daar komt niets van in.’ Pim keek beteuterd. Hij had al een hobbelpaard van de kast naar de zaal verplaatst en keek zijn vader vragend aan. Die schudde zijn hoofd. Pim pakte een doos en zette die ook in de bijzaal neer, evenals een kist met knuffels, rammelaars en plastic boekjes. Nu het voorste gedeelte van de vloer in de kast vrijkwam, werd het luik duidelijk zichtbaar.

‘Kijk maar, pap, het is echt een luik! Hoe groot zou het hieronder zijn?’

‘Ga er maar vanuit dat het erg groot is.’

‘Zou je er kunnen staan?’ Gerard tuitte zijn lippen.

‘Jij misschien wel. Ik niet, denk ik.’ In het luik bevond zich een metalen ring.

‘Gaat ie daarmee open, pap?’

‘Dat denk ik wel. Anders kun je het luik er niet uithalen. Je vingers passen er niet tussen.’

‘Mag ik kijken?’ Pim kon erg goed zijn zin doordrijven en hij was daar als vader niet erg tegenop gewassen. Misschien omdat hij zelf net zo nieuwsgierig was? Gerard zuchtte.

‘Nou vooruit, alleen kijken dan.’ Pim begon te glunderen en friemelde met zijn vingers aan de metalen ring waarna hij het luik langzaam omhoog trok. Inwendig genoot Gerard van het onbetaalbare koppie tegenover hem toen bleek dat er zich inderdaad een lege ruimte onder de kast bevond. Als zijn vrouw hierbij was geweest, zou zij hoofdschuddend en afkeurend mopperen dat hij nooit ‘nee’ kon zeggen tegen zijn zoon. Pim had het luik naast de vrijgekomen opening gelegd en ging op zijn knieën voor het gat in de vloer zitten. Voorover geleund tuurde hij naar de vochtige ruimte onder de kast.

‘Het is donker en het stinkt.’ Hij wees. ‘Kijk, een trap. Volgens mij kan ik daar wel staan en jij ook.’ Gerard keek met Pim mee en zag dat het inderdaad erg diep was.

‘Hoe groot zou het zijn?’ Gerard draaide met zijn ogen. Daar gaan we, dacht hij.

‘Ik denk heel groot.’ Gerard pakte het luik van de grond. ‘Zo, je hebt het gezien, het luik gaat er weer op.’ Zonder toestemming van zijn vader af te wachten en voordat Gerard het luik kon aanbrenge op de plek waar het hoorde, had Pim al achterwaarts een voet op de bovenste trede van het trapje gezet en daalde af naar beneden.

‘Wat heb ik nu gezegd, Pim? Kom terug.’ Zijn zoon reageerde niet op zijn roep.

‘Het voelt koud.’ Met een zucht legde Gerard het luik weer op de grond naast het gat en volgde, voorover geleund, de verrichtingen van zijn zoon.

‘Kun je iets zien?’ Pim schudde zijn hoofd. Hij stond nu op de

koude grond en hield de trap nog stevig vast. Zijn ogen glinsterden in het donker.

‘Ik zie bijna niets. Het is eng.’

‘Kom dan maar weer naar boven.’ Gerard was er niet gerust op. Hij vond het maar niks.

‘Maar dan heb ik niet gezien hoe groot het hier is.’

‘Helaas. Kom maar weer naar boven, Pim.’

‘Ik wil zo graag zien hoe groot het is, pap. Ik heb nog nooit een kelder onder een kerk gezien.’ Gerard begon zich te ergeren. Niet zozeer omdat Pim zijn zin doordreef, meer omdat hij zelf ook nieuwsgierig was. Hij had nooit geweten dat de toegang tot de kruipruimte onder de kerk zich hier, in de speelgoedkast van de jongste jeugd, bevond. Zijn nieuwsgierigheid won het van zijn ergernis en Gerard besloot zich neer te leggen bij de koppigheid van zijn zoon.

‘Ach, het zal ook wat. Ik haal een looplamp. Als het goed is, ligt er eentje in de knutselruimte bij de fietsenkelder. Kom maar weer naar boven, Pim, dan gaan wij zo samen kijken.’ Pim keek blij en kwam weer naar boven waar hij op de rand van de doorgang ging zitten. Gerard wachtte tot Pim weer boven was. Daar zag hij kippenvel op de benen van zijn jongste zoon die in zijn rode korte broek op de rand van de kruipruimte zat. Met een ‘ik ben zo snel mogelijk weer terug’ haastte Gerard zich op zijn sokken naar de knutselruimte en kwam even later terug met een lamp die was bevestigd aan een lang snoer. Hij stak de stekker in het stopcontact naast de kastdeur.

‘Mag ik kijken, pap?’

‘Toe maar. Doe wel voorzichtig, Pim.’ Toen zijn zoon halverwege de trap was, drukte Gerard hem de lamp in zijn handen.

‘Kun je iets zien?’ vroeg hij toen zijn zoon zijn voeten op de grond had gezet. Het schijnsel van de lamp gaf grillige schaduw op de zanderige grond.

‘Het is heel groot! Ik kan heel ver kijken!’ Gerard keek verbaasd. Zou de kruipruimte zich echt uitstrekken tot het hele vloeroppervlak van de kerk? Nieuwsgierig als hij was, volgde hij zijn zoon en stond even later ook in de verlichte ondergrondse ruimte. Hij kon er warempel rechttop staan. Hij keek om zich heen. Pim be-

woog de lamp in het rond en hoe ver ze ook keken, er leek geen einde aan de ondergrondse ruimte te komen. Her en der waren gemetselde muurtjes, als een ondergronds labyrint. Ze liepen een kleine twintig meter tot voorbij het eerste muurtje links van hen. Pim scheen met de looplamp in de volgende ruimte en wees naar iets verderop.

‘Wat is dat, pap?’ Gerard tuurde in de aangewezen richting. Er was inderdaad iets te zien, donkere contouren, maar hij kon niet goed onderscheiden wat het was. Het licht van de lamp reikte net niet ver genoeg.

‘Kijken?’ Gerard keek zijn zoon aan en knikte.

‘Oké. We gaan kijken en dan is het ook mooi geweest. Ik heb je je zin gegeven. Alleen kijken en dan weer naar boven.’ Ze liepen naast elkaar verder de ondergrondse ruimte in. Pim liep voorop en mocht de lamp vasthouden. Toen ze dichterbij datgene kwamen wat Pim had gezien, greep Gerard zijn zoon vast.

‘Mijn god.’ In het schijnsel van de lamp was een lichaam te zien dat al bijna volledig was ontbonden. Aan het verweerde bloesje, dat losjes om de restanten van het lichaam bungelde, was een briefje bevestigd met een vierregelige tekst in dichtvorm. Het hing half uit een borstzakje. Het stoffelijk overschot zat op een houten stoel waarbij de handen achter de rugleuning bij elkaar waren gevouwen. Zo te zien met een touw dat nog deels aan de polsen bungelde. De benen waren vastgebonden om de stoelpoten.

‘Wat is dat, pap?’

‘We moeten de politie bellen,’ zei hij.

2

September 1980

Van Theodoor Harkelmeijer, en met toestemming van commissaris Schaukelpferd had ik een zaak in handen gekregen die Enschede tussen 1961 en 1965 behoorlijk in de greep hield. Volgens de lokale krant durfden jonge vrouwen 's avonds niet meer alleen over straat en hielden ouders hun tienerdochters nauwlettend in de gaten. Uitgaanscentra hanteerden in verband hiermee tijdelijk een avondklok en meisjes die voor het ingaan van de avondklok nog uitgingen, werden gebracht en opgehaald door een van hun ouders. Er zat geen logica in de tijden tussen de moorden. De angst die toen heerste zat, behalve in het gevoel van het verliezen van je veiligheid, ook vooral in de gruwelijke wijze waarop deze moorden waren gepleegd. Een vreemde analogie waar Edy Dondersteen, destijds als rechercheur met de zaken belast, niet uit wijs kwam, waarna deze zaak op de plank in het archief belandde.

Op mijn vraag waarom uitgerekend ik, Rudie Traube uit Wiesbaden, deze zaak kreeg toegewezen, had Harkelmeijer geantwoord dat ze erg onder de indruk waren van mijn vorige zaak, de zaak Krausmann, die ik door flink spitwerk in het vroegere leven van de betrokkenen had weten op te lossen en het feit dat ik goed Nederlands sprak. Dat laatste was een gevolg van de zeven jaar die ik in Utrecht had doorgebracht. Het begin van mijn carrière bij de recherche. Toch bleef ik verlangen naar mijn geboortestad waar ik, tot groot ongenoegen van mijn leidinggevende, een baan kreeg aangeboden bij Bureau Biebrich. Hij wilde mij blijkbaar niet kwijt. Wat mijn Nederlands betrof: Twents was nog geen vereiste, grapte Harkelmeijer. Ik hoefde niet plat te proat'n. Commissaris Schaukelpferd stemde meteen in met Harkelmeijers verzoek om mij deze ingewikkelde zaak toe te wijzen.

Dat betekende wel dat ik voor lange tijd van huis was. Anna was

aan de ene kant blij voor mij dat ik gevraagd werd om de politie van Enschede te helpen met zo'n belangrijke zaak, aan de andere kant was zij erg verdrietig met het vooruitzicht dat wij elkaar lange tijd niet zouden zien. We hielden elkaar stevig vast voordat ik in de auto stapte richting Nederland en we beloofden dat wij elkaar elke avond even zouden bellen, al was het alleen om elkaar 'goedenacht' te wensen.

Harkelmeijer had aangeboden dat ik, op kosten van de overheid, in het centrum van de stad een hotelkamer mocht betrekken. Daar had ik voor bedankt. Ik wist mijn nicht, Lina, zover te krijgen dat ik bij haar mocht logeren, waar ik nu aan de keukentafel zat met alle papieren uitgespreid voor mijn neus.

Gisteren, op het kantoor van Harkelmeijer, had ik dit dossier in handen gekregen en hij had mij een kleine ruimte toegewezen waarin een bureautje stond en een tafel met vier stoelen in het geval het nodig mocht zijn een verhoor af te nemen. Aan de wand naast het bureau hing een enorm whiteboard waar ik mij kon verdiepen in de cold case die ze 'Venkelaar' hadden genoemd gezien de eerste moord op Leonie Venkelaar, nu vijftienvintig jaar geleden. Naast het whiteboard hing een grote kaart met de plattegrond van Enschede.

Harkelmeijer had met zijn assistente, Anouk Spoorman, het bord voorzien van de nodige foto's, briefjes die op elk slachtoffer werden gevonden, omgevingsfoto's van de plaats delict, detailfoto's en alles voorzien van namen, tijdstippen et cetera.

Ik had mij de rest van de dag verdiept in het dikke dossier en met gekleurde stiften lijnen op het bord aangebracht om eventuele verbanden aan te kunnen geven tussen enerzijds de slachtoffers en anderzijds de getuigen, verdachten, ook met hun connecties richting de slachtoffers. Want het was duidelijk: de vondst van het lichaam in 1955 bleek de eerste in rij van de moorden die van 1961 tot en met 1965 waren gepleegd, als ook de moord in 1977. Daarna was het rustig gebleven. Reden om deze conclusie te trekken was de modus operandi. Het lichaam, dat onder de kerk was gevonden, bleek het lichaam te zijn van Leonie Venkelaar, bevestigd door de kleding, die door de ouders werd herkend, en de gebitgegevens.

Leonie was slechts achttien lentes jong toen ze werd vermoord. Het dikke dossier bevatte ook informatie over de achtereenvolgende moorden, waarvan Edy overtuigd was dat deze door dezelfde dader waren gepleegd. Zoals ik al zei: gezien de MO, dit betekent de modus operandi, ofwel de werkwijze. Ik kon Edy helaas niet meer raadplegen, die scheen drie jaar geleden te zijn overleden als gevolg van overmatig rook- en drankgebruik. Hij scheen van binnen net een rokerig dranklokaal te zijn. Waarschijnlijk als gevolg van de vele stress. Volgens Harkelmeijer was Edy vierentwintig uur per dag met de zaak bezig, vanaf 1955 tot en met februari 1977, met de laatste moord op Mijntje Brantveld.

Nadat ik gisteravond schele hoofdpijn had gekregen van de intensieve bestudering van de verschillende moorden, had ik ongehooflijk veel zin om aan de zaak te beginnen.

Ik zag dat Leonie destijds in de wijk Pathmos woonde, amper een kilometer van de plek waar haar lichaam werd gevonden door vader en zoon Druppelsteen. Leonie bleek achtergelaten in de kelder van een kerkgebouw. Ik probeerde mij voor te stellen wat een angst het achttienjarige kind moet hebben doorstaan en ik kon mij daar, eerlijk gezegd, geen voorstelling van maken.

Harkelmeijer wist te vertellen dat de ouders van Leonie nog leefden en dat haar jongere broer, Leo, bij de marine was gegaan, de hele wereld over had gevaren en dat hij daarna van de aardbodem verdwenen leek te zijn. Hij had nooit meer contact gezocht met zijn familie, begrijpelijk gezien de vreselijke ontwikkelingen in zijn jonge jeugd jaren. Waarschijnlijk had hij zich gevestigd in een land waar hij zich prettig voelde en de rest van zijn leven wilde slijten. Leo moest destijds zestien zijn geweest toen zijn zus overleed. Hun ouders moesten nu begin zeventig zijn. Ze woonden, zo zag ik, nog steeds op hetzelfde adres. Volgens Harkelmeijer moest alles, wat ik moest weten, in het dossier staan. De dossiers van de overige sterfgevallen lagen op het tafeltje naast mijn bureau. Wat de MO betrof die de zaken met elkaar verbond: elk lichaam bevatte een briefje dat opgevouwen uit de broek-, bloes- of jaszak stak. Het betrof iedere keer een gedicht van vier regels, in blokletters geschreven met een vulpen met blauwe inkt. Dat was waarschijnlijk om de herkomst te ver-

doezelen als de recherche handschriften zou gaan vergelijken. De gebruikte inkt was ook niet te achterhalen, want het grootste gedeelte van de bevolking schreef toentertijd met een vulpen.

Ik dronk het laatste restje koude koffie uit mijn kopje, trok een vies gezicht en zette mijn tas op de tafel, die ik vulde met de papieren die ik van Harkelmeijer had gekregen. Uit de keukenlade viste ik de autosleutels van mijn rode Fiat 133. Op dat moment kwam mijn nicht de keuken binnen in haar pyjama. Haar grijze haren stonden recht overeind en ik zag een slaapvouw op haar wang.

‘Lekker geslapen, Lina?’

‘Als een roos.’ Mijn nicht was even oud als ik en zij was haar hele leven vrijgezel gebleven. Zij taalde niet naar mannen. Ze genoot van haar vrijheid als alleenstaande vrouw, en met haar baan als docent op de Technische Hogeschool had zij haar zaken goed voor elkaar en een twee-onder-een-kapwoning betrokken op het Hogeland, een oude wijk in Enschede. Zij was vorig jaar met pensioen gegaan, maar het thuiszitten was niks voor haar waardoor zij nog drie dagen per week studenten begeleidde. ‘Heb je wel gegeten?’ vroeg zij met haar blik op het schone aanrecht.

‘Zeker, wat ik heb gebruikt, heb ik af afgewassen.’

‘Je bent een toonbeeld voor de andere mannen,’ zei ze. ‘Op mijn werk zijn de mannen grote sloddervossen. Zij laten hun gebruikte mokken altijd op het aanrecht staan in de hoop dat wij, de vrouwelijke collega’s, hun drinkgerei schoonmaken.’

‘Gewoon laten staan totdat zij het zelf opruimen,’ opperde ik.

‘Met die actie zijn wij vorige week begonnen,’ zei ze met een glimlach van oor tot oor.

‘En?’

‘Je had ze moeten horen.’ Ik moest lachen. Dat was typisch iets voor Lina. Ze keek naar mijn tas. ‘Vandaag gaat het gebeuren?’ *Jawohl*. Een bizarre zaak. Zeven moorden gepleegd over een periode van tweeëntwintig jaar en die, gezien de MO, allemaal met elkaar te maken hebben, maar hoe...?’

‘Zijn dat die moorden op de jonge vrouwen zo’n twintig jaar geleden? Dat was een heftige tijd. Dat weet ik nog goed. Niet dat

ik het zelf van dichtbij heb meegemaakt, maar ik kan mij herinneren dat veel studenten in die tijd wel een linkje hadden met een van de slachtoffers.’

‘Jij werkt toch al vanaf het begin op de Hogeschool?’

‘Ja, eind 1964 ben ik er begonnen. Dat was te midden van de moorden. Veel vrouwelijke studenten voelden zich niet meer veilig. Wat ik zeg, dat was een heftige periode. Zestien jaar alweer, waar blijft de tijd.’ Ik keek haar met samengeknepen ogen aan.

‘Kun jij je nog veel herinneren wat betreft de reacties van de studenten op de slachtoffers, Lina?’ Mijn nicht trok een frommelbekkie.

‘Ja, ik kan mij nog veel voor de geest halen. Het was ook een nare tijd, de angstcultuur die toen heerste.’ Ze rilde bij de gedachte daaraan. Ik dacht na.

‘Ik vind het nu nog te vroeg om studenten te gaan verhoren, en misschien is het niet nodig. Ik wil eerst inzichtelijk krijgen met wie ik allemaal te maken heb. Ik wil blanco beginnen zonder een overdaad aan zijdelings betrokken vrienden, vriendinnen, medestudenten of oude schoolkameraden en vriendinnen. Dat geeft te veel ruis.’

‘Wat ga je nu doen dan?’ Ik klikte mijn tas dicht.

‘Ik ga eerst contact opnemen met de ouders van Leonie Venkelaar. Na mijn bezoek aan hen wil ik zien hoe zij van haar huis naar de kerk is gelopen. Zo kan ik mij een beeld vormen van haar laatste dag. Daarna wil ik de zaak verder uitbouwen in de hoop een goed beeld te krijgen van haar bezigheden vlak voordat zij stierf. Wie was zij? Wat deed zij? En dan, wie waren haar directe vrienden en vriendinnen? Wat was haar band met de andere slachtoffers? Mochten er studenten zijn die een connectie hebben met een van de slachtoffers, kan ik jou inschakelen met betrekking tot de studenten die haar wel of niet hebben gekend, of wellicht de andere slachtoffers hebben gekend. En zat Leonie, of een van haar vriendinnen en of slachtoffers bij een vereniging, clubje, noem maar op? En vooral, met wie trokken zij erg veel op?’

‘Dat staat toch ook allemaal in dat dossier?’

‘Klopt. Maar het is vrij summier en rommelig.’

‘Alsof jij niet rommelig werkt, chaoot.’ Ik keek haar op een be-

trapte manier aan. Ik wist dat zij gelijk had. Ik stond in de familie bekend als een warhoofd. Ik besloot niet te reageren op haar plagerige opmerking.

‘Ik heb het helemaal doorgelezen en daarbij, het is allemaal opgetekend vanuit het perspectief van de toenmalige inspecteur.’

‘Dan vraag je hem toch.’

‘Helaas, Lina, die leeft niet meer.’

‘Iemand anders die bij het onderzoek betrokken is?’ Ik schudde mijn hoofd.

‘Nee. Mocht ik echt klem komen te zitten, kan dat altijd nog. Ik wil mijn eigen onderzoek helemaal van onderaf aan opbouwen.’

Lina keek mij fronsend aan.

‘Rare manier van onderzoek doen.’

‘Misschien, maar zo werk ik nu eenmaal het liefst.’

‘Kreeg je nog een assistent toegewezen?’

‘Ja, maar ik wil het alleen doen. Ik kan haar hulp inschakelen als ik dat wil.’

‘Je bent een rare snuiter, Rudie.’

‘Weet ik, en dat wil ik graag zo houden.’ Ik nam het dossier mee als leidraad. Gehoorde getuigen stonden erin met informatie omtrent die persoon. Leeftijd, beroep, adres. Enzovoorts. Dat vond ik wel handig. Natuurlijk wist ik nu in grote lijnen de details van het onderzoek destijds, maar ik kon deze informatie goed naast mij neerleggen en parallel mijn eigen onderzoek doen zonder beïnvloeding door de bevindingen van Edy Dondersteen. God hebbe zijn ziel.

Ik stapte in mijn auto en reed via de singel naar de wijk ’t Pathmos waar ik tien minuten later de oude volkswijk inreed.

Pathmos, tussen 1914 en 1928 gebouwd als gevolg van de snel opkomende textielindustrie waardoor de behoefte ontstond aan ‘arbeiderswoningen in grotere complexen tegen een billijke huur’, zo had ik gelezen. De straatnamen refereerden aan deze geschiedenis. Het gezin Venkelaar bewoonde een kleine hoekwoning midden in deze wijk.

Het was een smal klinkerstraatje, waar de huizen dicht opeengepakt stonden. Aan weerszijden waren auto’s geparkeerd. De straat was zo smal dat twee auto’s elkaar niet konden passeren.

Het ontbrak er aan groen en ik werd overvallen door een gevoel van claustrofobie. Zelf woonde ik ook in een smalle straat, maar ik had daar, naar mijn gevoel, meer ademruimte. Waarschijnlijk ook door het groen in de nabije omgeving en mijn riante tuin. Ik wist een parkeerplek te vinden iets verderop in de straat.

De ouders van Leonie waren al op de hoogte van mijn komst en toen ik naar het kleine hoekhuis liep, ging de voordeur al open en keek ik in het smalle gegroefde gezicht van Mimi Venkelaar. Er was niets meer over van het destijds zo blakende, ronde gezicht met rode appelwangen dat ik op de foto zag. Haar donkere haren waren nu spierwit geworden. Ze deed een stap naar achteren en liet mij binnen. Ik kwam in een smalle gang waar een donker eiken wandmeubel stond met daarboven een ovale spiegel. Rechts in de hal was een toilet met een trapopgang. Ik liep rechtdoor naar de zitkamer die vol stond met grote eiken meubels met een lederen zitting. Er was amper bewegingsruimte. Ik liep overdwars opzij naar de bank om Cornelis Venkelaar een hand te geven. Cornelis deed mij denken aan keizer Wilhelm I met zijn grote snor die symmetrisch aan beide kanten in scherpe punten uitliep. In tegenstelling tot de redelijk kale Duitse keizer, had Cornelis een grijs gemillimeterd kapsel. Hij vroeg mij met een zware, raspende stem plaats te nemen. In de keuken rook het naar koffie die nog geen twee minuten later geserveerd werd op de grote salontafel die midden in het kleine vertrek stond. Het huis stond vol grote planten, waarschijnlijk om het ontbrekende groen in de omgeving te compenseren. Ik keek naar de tuin waar het ook ontbrak aan groen. Hij was volledig betegeld en afgebakend met een kale houten schutting. Ik bedankte Mimi voor de koffie die ze voor mij neerzette, nam tegenover hen beiden plaats op de enorme bank en nam het woord. Mimi nam intussen plaats op de bank tegenover mij waar haar echtgenoot ook zat.

‘Het spijt mij dat ik jullie geschiedenis opnieuw moet oprakelen. Mij is echter gevraagd om de moord op uw dochter, nu vijftienvijftig jaar geleden, opnieuw te onderzoeken.’

‘Wat is daar de reden van?’ wilde Cornelis weten. Zijn zware basstem paste bij zijn bourgondisch uiterlijk. Ik nam een slok van de koffie die in een veel te grote melkbeker was ingeschonken.

Ik wist nu al dat ik geen tweede beker zou nemen. De koffie was kokendheet. Ik verbrandde mijn tong.

‘De dood van uw dochter vertoont sterke overeenkomsten met de dood van de slachtoffers tussen 1961 en 1965 en die van Mijntje in 1977.’

‘De gedichten,’ zei Mimi zachtjes. Ze zat met de knieën tegen elkaar, met de handen in haar schoot gevouwen. Ik kon duidelijk zien dat zij het er nog steeds moeilijk mee had. Cornelis liet niets van zijn emoties blijken.

‘Precies, de gedichten. Het zal confronterend zijn om de gedichten opnieuw te lezen,’ zei ik, de originele papiertjes voor ze op tafel leggend. ‘Ik wil toch dat u ernaar kijkt.’

‘Waarom weer opnieuw? Inspecteur Dondersteen zaagde er ook al zo vreselijk over door.’ Cornelis reageerde uiterst korzelig en zijn houding liet blijken dat hij niet al teveel fiducia in een nieuw onderzoek leek te hebben.

‘Ik weet het,’ zei ik, ‘maar ik wil alles nog eens doornemen met de betrokkenen. Ik kijk met een compleet frisse blik naar de reacties, alibi’s, opmerkingen, noem maar op, in de hoop dat ene ontbrekende puzzelstukje te kunnen vinden dat mij naar de moordenaar leidt.’ Cornelis en Mimi wisselden een blik met elkaar en knikten. ‘Zoals jullie weten, bevatte elk papier een gedicht van vier regels. Het gaat mij om de inhoud, de boodschap, en ik wil weten of jullie het handschrift en de inkt herkennen, het papier dat gebruikt is, de toonzetting, alles wat maar enigszins licht werpt op de herkomst van dit schrijven. Wie is tot dit soort creaties in staat? Kennen jullie iemand die veel dichtte, enzovoorts.’ Het bleef even stil tegenover mij.

‘Nou, vooruit dan maar.’ Cornelis en Mimi bogen zich naar voren over de salontafel en lazen de briefjes aandachtig. Hieronder het gedicht dat in 1955 op het lichaam van hun dochter, Leonie, was gevonden. Ik bestudeerde de gezichten van beide ouders. Het gezicht van Cornelis leek aan de buitenkant emotioneel. Natuurlijk wist ik niet wat er diep van binnen in hem omging. Misschien was hij een binnenvetter en liet hij nooit zijn emoties zien. Mimi had het er duidelijk moeilijk mee, omdat het briefje op het lichaam van hun dochter was gevonden.

Ze dacht dat ze altijd veilig was
Op het moment dat ze even niet keek
Kwam het moment dat zij, hoe sneu
Aan haar eigen gedrag bezweek.

‘Wat leest u hierin?’ vroeg ik, hen beurtelings aankijkend.

‘Niets,’ zei Cornelis. ‘Dat heb ik Dondersteen ook al verteld.’
Ik keek naar Mimi. Zij was duidelijk gevoeliger dan haar man.
Tenminste, extravertier in het uiten van haar emoties.

‘Het lijkt alsof Leonie iets heeft gedaan wat niet mocht.’

‘Was dat ook zo?’ Mimi keek mij vragend aan en leek de vraag
voor zichzelf te herhalen.

‘Welk kind haalt geen kattenkwaad uit?’

‘Is er iets gebeurd dat iemand heeft aangezet tot de dood van uw
dochter? Had zij bijvoorbeeld vijanden?’

‘Leonie?’ reageerde Cornelis verbolgen. ‘Iedereen hield van
onze dochter! Ze kon met iedereen goed overweg. Ze zong bij
de kerk in een meisjeskoor, ze zat op korfbal, ze had een grote
vriendengroep, deed het goed op school, ga maar door.’ Cornelis
ging weer achterover in de leren kussens zitten en trok zijn das
recht.

‘Kunt u mij iets vertellen over het meisjeskoor waarvan zij deel
uitmaakte?’ Hier leek Mimi een beetje op te leven. Ik nam on-
dertussen een slok van de koffie die al een beetje was afgekoeld.
Mijn tong reageerde gevoelig.

‘Leonie zong graag. Ze wilde vroeger eigenlijk zangeres worden.
Zij was een grote fan van Doris Day. Het liedje ‘When I Fall in
Love’, uit de film One Minute to Zero, was haar lievelingslied.’

‘Nou,’ klonk het naast haar op de bank, ‘ik kon het lied niet meer
horen.’ Mimi porde een ellenboog in zijn zij.

‘Cor!’ Zij richtte zich weer tot mij. ‘Ze had een mooie stem, weet
u? Ze mocht heel vaak solo zingen. Dat kostte haar geen enkele
moeite.’

‘En ze kon op dat koor...?’

‘Sions Nachtegaaltjes,’ mijmerde Mimi.

‘Kon zij op dat koor met iedereen overweg?’ probeerde ik nog
eens. Mimi schrok weer op uit haar gemijmer. Ze pakte een

zwart-witfoto van de kast waarop het meisjeskoor te zien was en drukte mij die in de handen. Ze wees naar een meisje vooraan in het midden.

‘Dat is onze Leonie,’ zei ze vol trots. Ik zag een meisje met lange blonde haren, bijeengehouden met een haarband. Ze had een fijn koppie. Het was een grote groep van, wat ik in de gauwigheid telde, zo’n vijfentwintig meisjes. Ik keek op de datum achterop de lijst. April 1953.

‘Zestien was zij hier,’ zei Mimi. De groep vulde de hele breedte van de verhoging voor in de kerk. Zij droegen lange jurken en keken blij naar de camera. Helemaal rechts stond een volwassen man, strak in pak, links stond een man met zwart, achterover gekamd haar, in een driedelig kostuum, hoed in de hand. Ik wees naar hem.

‘De voorganger, zo te zien?’ Mimi knikte.

‘Dominee Korteweert,’ zei ze. ‘Heel triest, het was drie weken na zijn installatie dat onze dochter vermist werd.’

‘Hij was nog maar zo kort jullie voorganger?’

‘Op Eerste Paasdag is hij geïnstalleerd,’ Mimi streekte het fotolijstje en vervolgde, ‘om het evangelie uit te dragen en de parochie instrument te laten zijn van de liefde van God. En dat deed hij heel goed. Hij was een fijne voorganger.’

‘Het zou mij niet verbazen als hij erbij betrokken was,’ zei Cornelis, zich ineens bemoeiend met het gesprek. ‘Liefde van God. Praat mij er niet van. Eigenliefde, bedoel je zeker, en die van zijn jonge vrouwelijke gemeenteleden.’ Cornelis ging verder toen hij mijn vragende en verbaasde gezicht zag. Hij trok zich niets aan van de boze blik van zijn eega die de voormalige predikant leek te adoreren. ‘Hij kon toen al niet van de meisjes afblijven. Nee, vrouw, zo’n aardige dominee was het niet.’ Mimi zette het fotolijstje terug op de kast, mompelde: ‘Nou, hij is een heel integere man’ en leek vervolgens te twijfelen of zij na de woorden van haar man naar de keuken zou gaan of toch weer plaats zou nemen op de bank naast haar echtgenoot. Ze koos uiteindelijk voor het laatste. Ik schrok, eerlijk gezegd, van de woorden van Cornelis waarin hij zinspeelde op de seksuele interesse van de voorganger in de jonge meiden van zijn gemeente, in tegen-

stelling tot zijn echtgenote, die een heel ander beeld leek te hebben van de dominee. Hierover had ik niets gevonden in het dossier en ik twijfelde aan de oprechtheid van Cornelis. Probeerde hij de dominee iets in de schoenen te schuiven? Hadden zijn uitlatingen met betrekking tot zijn vroegere predikant een diepere betekenis? Of was Mimi destijds zo vervuld van haar nieuwe voorganger dat zij blind was voor zijn interesse in haar dochter en wellicht de andere meisjes van de gemeente? Of was seks in die tijd een onbesproken onderwerp? Een taboe waarbij de andere kant werd opgekeken? Dit verdiende zeker de nodige aandacht en dat moest ik nader onderzoeken.

‘Vertel?’ vroeg ik.

‘Vertel? Wat valt erover te vertellen?’ Mimi voelde zich schijnbaar ongemakkelijk, want zij zat heen en weer te schuifelen op de bank. ‘De geruchten die de ronde deden, bijvoorbeeld?’

‘Je moet niet alles geloven wat men zegt,’ vergoelijkte Mimi. Aangezien zij er verder het zwijgen toe deden, besloot ik om de predikant nader te onderzoeken. Was hij bewust uit het dossier gelaten?

‘Leeft dominee Korteweert nog?’

‘Volgens mij wel,’ zei Mimi. Daar zou ik nog wel achter komen.

‘En jullie huidige voorganger?’ informeerde ik.

‘Dominee Nieuwewater? Dat is een aardige man, heel wat anders dan Korteweert,’ was de reactie van Cornelis. ‘Als ik u was, zou ik die Korteweert eens aan de tand voelen.’ Een opstekende vinger benadrukte zijn woorden.

‘Cor toch.’ Mimi was het duidelijk niet eens met haar man.

‘Was de sfeer goed op het meisjeskoor?’

‘Hoe bedoelt u?’ Mimi keek mij vragend aan.

‘Was er weleens ruzie? Is er iets voorgevallen waardoor iemand jullie dochter naar het leven stond?’ Mimi wisselde een blik met haar echtgenoot.

‘Karin Sprotvis,’ zei Cornelis voordat zijn vrouw de naam kon noemen. Die naam herkende ik van het dossier. Karin zat bij Leonie op het meisjeskoor.

‘En Laurens Wikkell,’ zei Mimi. ‘Hij maakte altijd foto’s en hij was diaken. Hij zocht altijd het gezelschap van de meisjes op.’